

Vjekoslava Jurdana

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula, Hrvatska
<https://orcid.org/0000-0003-2277-3795>
vjurdana@unipu.hr

Alen Klančar

OŠ Veli Vrh Pula, Pula, Hrvatska
<https://orcid.org/0000-0002-0856-2556>
alen.klancar93@gmail.com

Mariela Tomičić

OŠ Vidikovac Pula, Pula, Hrvatska
<https://orcid.org/0009-0004-2912-6958>
mariela.tomicic@gmail.com

Časopisi *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* Viktora Cara Emina u listu *Naša sloga*

Pregledni rad / review paper

Primljeno / received 16. 11. 2021. Prihvaćeno / accepted 12. 12. 2022.

DOI: 10.21066/carcl.libri.12.1.5

Književno stvaralaštvo Viktora Cara Emina (1870. – 1963.) opsežno je i raznoliko, a kao pripadnik druge generacije istarskih preporoditelja veći dio svojega opusa objavljuje u jeku hrvatskoga narodnoga preporoda u Istri. Istodobno je i suradnik u listu *Naša sloga*. Odgojno-obrazovni i kulturni razvoj hrvatske djece i mladeži bio je jedan od najvažnijih oblika borbe za opstanak hrvatskoga bića u to vrijeme. U tom okviru valja sagledati i stvaralaštvo Cara Emina za djecu i mladež. On je 1909. godine u Opatiji pokrenuo književni mjesečnik *Mladi Istranin: list za mladi svijet* koji od 1910. godine izlazi pod imenom *Mladi Hrvat*. Taj je književni časopis za djecu i mladež idejno komplementaran s listom *Naša sloga* jer im je temelj narodna borba protiv odnarođivanja, domoljublje i nacionalno osvješćivanje. Cilj je ovoga rada prikazati izvornu građu o tom kako je list *Naša sloga* podržao i pratio pokretanje i rad Car Eminovih časopisa.

Ključne riječi: dječja književnost; hrvatski narodni preporod u Istri; *Mladi Hrvat*; *Mladi Istranin*; *Naša sloga*; Viktor Car Emin

Sastavni dio hrvatskih nacionalno-integracijskih procesa u drugoj polovici 19. i početkom 20. stoljeća¹ bio je i hrvatski narodni preporod u Istri. Jedan od najvažnijih

¹ Riječ je o vremenskom okviru složenih nacionalno-integracijskih procesa na tlu Istre, razdoblju sukoba, netolerancije, nerazumijevanja u tijeku žilave borbe triju naroda ►

oblika borbe za opstanak hrvatskoga naroda u Istri bio je razvoj školstva, a unutar te zadaće, odvijala se i borba za razvoj hrvatske književne riječi za djecu. O književnom životu u Istri tijekom naznačenoga razdoblja Strčić (1994: 14) ističe:

U okviru književne povijesti, preporodna se epoha u Istri može pratiti u više razvojnih faza - od prvih pred preporodnih te zatim preporodnih pojava od početka 19. stoljeća do 1870. godine, tj. do pojave lista *Naša sloga*; sljedeća tri desetljeća, kao druga faza, mogu se imenovati kao doba *Naše sloge*, s najuočljivijim značajkama koje možemo svrstati pod zajednički pojam preporodne književnosti; nakon 1900. god. nastupa završni period te epohe, kada literarna ostvarenja počinju postupno gubiti najizrazitija obilježja preporodnog angažmana, a istarski se pisci sve više nastoje uklopiti u opće tokove matične hrvatske literature, u odnosu na koju se do tada istarski književni krug razvijao donekle izdvojeno i u razvojnoj asinkroniji.

Upravo u drugoj fazi, u vrijeme izlaženja *Naše sloge*, nastupa druga generacija preporoditelja, predvođena Matkom Laginjom, Vjekoslavom Spinčićem i Matkom Mandićem, koja je slijedila pravašku ideologiju Ante Starčevića, ali uz neke prilagodbe istarskim prilikama (Cetnarowitz 2014: 63–35). Ta tri nova imena obilježila su narodni nacionalni pokret istarskih Hrvata tijekom sljedećih desetljeća, a Viktor Car Emin je u tom razdoblju nacionalne borbe istarskih Hrvata, u vrijeme sukoba s talijanašima, talijanskim iredentizmom, pokazao snažno rodoljublje koje dobiva izrazito političko obilježje. Viktor Car Emin, hrvatski književnik i publicist, rođen je 1870. u Kraju kod Lovrana, a umro je u Opatiji 1963. godine. Njegovo književno stvaralaštvo opsežno je i raznoliko, a kao pripadnik druge generacije istarskih preporoditelja veći dio svojega opusa objavljuje u jeku hrvatskoga narodnoga preporoda u Istri te, shodno tomu, takvoj tematici posvećuje većinu svojih djela (Jurdana i Tomičić 2019: 41). Angažirajući se aktivno, razvio je široku društvenu djelatnost te je postao blizak suradnik Dinka Vitezića, Matka Laginje, Vjekoslava Spinčića i Matka Mandića.

Iako je obrazovanjem bio učitelj, njegov pravi poziv bio je onaj pisca i pučkoga tribuna jer je cijeli svoj život posvetio radu za „narodnu stvar“, djelujući čas perom, a čas kao organizator otpora prema svim protunarodnim pokretima koji su ugrožavali sudbinu njegova zavičaja (Donat 1981: 481).

U tom okviru valja sagledati i Car Eminovu povezanost s listom *Naša sloga* koji je bio temelj cjelokupnomu okupljanju Hrvata u Istri. Kao poučni, gospodarski i politički list pod sloganom narodne poslovice „Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“, izlazio je od 1870. do 1915. godine. Obično se novine drže drugorazrednim izvornim gradivom. No, za poznavanje narodne borbe Hrvata iz Istre i s Kvarnerskih otoka za temeljna ljudska, politička i nacionalna prava, za integraciju toga područja u ukupno hrvatsko kulturno, upravno i nacionalno područje, *Naša sloga* je nezaobilazni

► (Hrvata, Slovenaca i Talijana) za vlastito pravo na samoodređenje i vlastitu državu. Pri tom je hrvatska nacionalna integracijska i državotvorna misao istarskih Hrvata izgrađivana kao dio jedinstvenoga hrvatskoga procesa pri čem je moguće uočiti tri veće cjeline. Jedna zahvaća razdoblje od početka 19. stoljeća do godine 1918., druga od godine 1918. do 1945. godine, i treća od 1945. do 1990. godine (Šetić 2005: 133).

prvorazredni izvor jer je ona tada za Hrvate i hrvatstvo u Istri značila glas potisnuta i obespravljena naroda, koji je ušao u borbu za vlastiti opstanak i napredak (Šetić 2005: 10–11, 21). I sam Viktor Car Emin o značenju *Naše sloge* ističe (1954: 43):

Istarsko glasilo Našu slogu, listić što nam je iz Trsta stizao četiri puta mjesečno, gutali smo kao najomiljeniju poslasticu. Ona nas je upućivala u slavenstvo, pa na planove irendentističkih organizacija, prije Pro patrie, a poslije Lege nazionale, planove, kojima je svrha bila potpuno potalijančenje naše istarske djece. Upozoravala nas je i na talijanske aspiracije na naše teritorije kao i na naš Jadran.

Štoviše, Car Emin objavljuje u *Našoj slozi* i svoje prve književne priloge, a zatim i niz publicističkih priloga i tekstova.² U tom temeljnom glasilu istarskih Hrvata izvještava se kako ima (Anon. 1903):

[...] na početku XX. vieka preko 17.000 hrvatske i slovenske djece u Istri, koja neuživaju blagodati škole. Za taj ogroman broj naše zapuštene dječice odlučilo je mudro zemaljsko školsko vieće, da će svake godine otvoriti po tri pučke škole, tako da, bude li se držalo tog zaključka, neće imati Hrvati i Slovenci Istre niti danas 50 godina dostatnog broja pučkih škola. Medjutim ti naši narodni protivnici i neprijatelji prosvjete jesu tako škrti i uzkopsni u osnivanju pučkih škola samo tada, kad se radi o našoj koži, dočim su najširih rukava kad valja ustrajati talijanske pučke i srednje škole, pa bile te i posve suvišne.³

² Valja spomenuti, ističe Ines Srdoč-Konestra, „da je Viktor Car Emin rođen 1870. godine, iste godine kada je pokrenuta i *Naša sloga*. No, stasajući uz *Našu slogu* Emin je trajno ostao obilježen idejama i porukama koje su u tom listu bile tako neposredno prezentirane. Stoga i ne čudi da su njegovi literarni prvijenci objavljivani upravo u *Našoj slozi*. Emin 1888. godine, s nepunih 18 godina objavljuje u *Našoj slozi* svoju prvu pripovijetku *Biednici* (*Naša sloga*, god. XIX., br. 23–27; 7., 14., 21., 28. lipnja i 5. srpnja 1888. g) koju potpisuje pseudonimom Vlatko Krajanin. Sljedeće 1899. godine također u podlistku *Naše sloge* pod istim pseudonimom - Vlatko Krajanin, Emin objavljuje duži putopis *Put u Egipat* u 11 nastavaka. Drugi dio *Putu u Egipat* objavljuje tijekom 1890. godine također u 11 nastavaka. Naredne četiri godine Emin nema literarnih priloga u podlistku *Naše sloge*, da bi sredinom 1894. počelo objavljivanje duže pripovijetke *Na uzburkanom moru* koja će izlaziti u devet nastavaka. Tijekom 1895. Emin objavljuje samo dva rada. Prvi su *Zornice* (*Adventska sličica*), a drugi je rad *Kako se svrstah u „antisemite“*. Na Badnjak 1895. godine počinje u podlistku *Naše sloge* izlaziti pripovijetka *Na Badnjak* (*Naša sloga* br. 52., 24. prosinca 1895., te u još pet brojeva 1896. - br. 2, 9. siječnja, br. 3, 16. siječnja, br. 6, 6. veljače, br. 7, 13. veljače, br. 9, 27. veljače.). Osim početničkih proza koje je objavljivao u podlistku *Naše sloge*, Emin je u tim novinama objavio velik broj pjesama - patriotsko-sentimentalnih, didaktičnih, nacionalno-političkih kao i dosta prigodnica - većina bez prave literarne vrijednosti“ (1997: 49–52). Mirjana Strčić ističe: „Careve su pjesme deklariranje njegova političkog programa; mjerene estetskim metrom, izdvojene iz konkretnog, društveno uvjetovanog trenutka, one ne prelaze granicu utilitarnog. [...]. Inače, Careve pjesme nisu ispod prosjeka ostalih stihova što ih je objavljivala *Naša sloga*; dapače, u odnosu na dosta njih, Car je vještiji versifikator, ujednačenija ritma, bogatije fraze i vještije metaforike“ (1985: 48). Zaključno možemo reći da Viktor Car Emin „nema obimnu feljtonsku produkciju u *Našoj slozi* i da se ti radovi ne ističu kvalitetom u odnosu na ostale objavljivane književne priloge. Možemo ih vrednovati samo u prostoru i vremenu nastanka jer istrgnuti iz konteksta istarskog narodnog preporoda i ideje vodilje, a to je buđenje nacionalne svijesti Hrvata u Istri, ti radovi gube na značenju“ (Srdoč-Konestra 1997: 52).

³ Uz taj tekst u *Našoj slozi*, Šetić ističe kako je poznata činjenica da su hrvatski narodni preporoditelji u Istri držali svojim najbitnijim ciljem borbu za pučko školstvo, znajući da Hrvatima nema „obstanka ako ostanu i nadalje u tmimi neznanja ili neukosti. Protivnici njegovi u občinah, u zemaljskom odboru i saboru, u mjestnih i u kotarskih školskih viećih, pa čak i u c.kr. Zemaljskom školskom vieću nastoje svimi silami, da taj narod ostane i nadalje tup i glup, jer ga je jedino tako moguće ►

Stoga, kako bi se razvilo hrvatsko školstvo u Istri, osnovana je u Puli 24. veljače 1893. godine Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru kao udruga za podupiranje razvoja hrvatskoga školstva u Istri. Dugogodišnji tajnik Družbe bio je Viktor Car Emin koji je i na toj funkciji ostavio duboke zasade, dragocjene po opstojnost hrvatskoga naroda u Istri (Crnković 1997: 10):

Temeljna zadaća Družbe – otvaranje novih škola, doživjela je za Careva tajništva, veliki uzlet. Godišnje su, u prosjeku, otvarane čak četiri nove škole. Štoviše, Car Emin je cijelu administraciju i financijsko poslovanje vodio ustrajno i pedantno.

U tom okviru valja sagledati i njegovo stvaralaštvo za djecu koje je zapravo znanstveno neistraženo i nije usustavljeno niti u cjelini opisano, kao ni Car Eminova uloga u pokretanju i uređivanju dječjih časopisa (Jurdana i Tomičić 2019: 41). Car Emin svoje stvaralaštvo za djecu započinje u časopisu *Mladi Istran*. Taj je časopis počeo izlaziti s podnaslovom *List za mladi svijet* u Malom Lošinj, 15. siječnja 1906. godine, a izlazio je do 1908. godine.⁴ Nakon prestanka izlaženja *Mladoga Istrana*, agilni članovi Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru uvidjeli su prazninu pa su nastojali pokrenuti novi časopis. Te se zadaće prihvatio Viktor Car Emin, tada upravitelj Općinske škole za daljnu naobrazbu u Opatiji i, kao što smo naznačili prethodno, vrijedni tajnik Družbe. On je 1909. godine pokrenuo književni mjesečnik *Mladi Istranin: list za mladi svijet*, kojemu je 1910. godine promijenio ime u *Mladi Hrvat*. Opatija je bila mjesto njegova izlaženja pa valja uočiti da Car Emin nije zaboravio svoj uži zavičaj te je snažno djelovao i u svojoj Liburniji (Jurdana 2016: 191). List se tiskao u opatijskoj Knjigotiskarni V. Tomičić i dr. Vlasnik i urednik bio mu je Viktor Car Emin koji u listu objavljuje i svoje tekstove pod pseudonimom Lujo Dorčić.⁵

Kao i *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* izlazio je jednom mjesečno od 1910. do 1914. godine.

Bez obzira na naziv (*Mladi Istran*, *Mladi Istranin*, *Mladi Hrvat*), treba istaknuti da su ti časopisi pripadali najbolje uređivanim dječjim časopisima u Hrvatskoj jer su im suradnici bili neki od tada najpoznatijih dječjih pisaca. Štoviše, svojom su uređivačkom politikom odigrali važnu ulogu utječući na novi naraštaj, odnosno, kako napominje Mirjana Strčić (1985: 99):

► i unapried voditi za nos“ (2005: 115). Takvo je stanje bilo usprkos jasnomu zakonu i „usuprot državnim temeljnim zakonom“, dakle usprkos ustavu koji je jamčio svakomu narodu u Monarhiji „pravo naobrazbe u njegovom materinskom jeziku“ (isto).

⁴ Njegov izdavač i utemeljitelj bio je Josip Antun Kraljić, nadučitelj malološinske hrvatske osnovne škole koju je osnovala i uzdržavala Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru. Časopis *Mladi Istran* nudio je učenicima hrvatskih osnovnih škola u Istri mnogo više od onoga što su im nudile njihove školske čitanke. On je bio zbirka brojnih priloga s raznolikom tematikom u stihu i prozi, kao i članaka s popularno-publicističkim načinom izlaganja, zbirka koja budi znatiželju i zabavlja (Šetić 2011: 252). I upravo kao „list za mladi svijet“ *Mladi Istran* čitao se u svim istarskim hrvatskim osnovnim školama, ponajviše u osnovnim školama Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru (Šetić 2011: 254).

⁵ Viktor Car Emin koristio je puno pseudonima, a neki od njih su: Barba Tončić, Barba Šime, Dundo Simo, Emin, Glas iz dubine, Kapetan, P., Kapitan Jadre, Lujo Dorčić, Mladen Jelušić, Mornar, Ninetta, Rokac, Tončić, Un fiumano di Fiume, Un jugo-italoslavo fiumano di Fiume, Un vecchio Fiumano, Veljko Vinodolski, Vlatko Krajanin, La voce del Profondo i dr. (Strčić 1989).

[...] na generaciju koja će u danima što su nadolazili, nacionalno osvješćivana od malih nogu, nastaviti narodnu borbu ili u samoj Istri u periodu najžešćeg međuratnog odnarođivanja, ili van Istre – dokazujući postojanje hrvatskog naroda u zemlji koju je talijanski fašizam svojatao bez milosti.

Časopisi *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* svojom raznolikom tematikom bili su namijenjeni djeci i mladeži. Obradivane teme bile su: domoljublje, religija, povijesne teme, problem slavenskoga školstva u Istri, nedaće koje su mučile tadašnje slavensko stanovništvo, kao primjerice siromaštvo, glad, neimaština, nepismenost, te odrastanje djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

Najčešće su se objavljivale kratke priče i poezija za djecu, poučne priče i događaji u svijetu, kako povijesni, tako i suvremeni. Priče su često bile popraćene slikama, crtežima i fotografijama, a to se naročito odnosilo na poučne priče. U vrijeme kada je časopis izlazio, književnost za djecu još nije u Istri bila razvijena, stoga su se u časopisu često objavljivali prijevodi tekstova za djecu stranih autora. Priče su se najčešće prevodile s francuskoga, češkoga i ruskoga te je uredništvo na taj način svoje mlade čitatelje upoznavalo sa svjetskom književnošću (Jurđana i Tomičić 2019: 46).

U trećem godištu časopisa uredništvo uvodi rubriku *Za malu djecu* u kojoj autori objavljuju priče različitih sadržaja, a koje se nisu ticale narodne pripadnosti i sličnih tema koje su manja djeca teško pratila.

Ti su časopisi uvelike doprinijeli zajednici odgojem i obrazovanjem istarskih Hrvata pomoću objavljenih tekstova te prikupljanjem dobrotvornih priloga za otvaranje novih škola i nabavku knjiga (Jurđana i Tomičić 2019: 47). Koliko je i kako rad Car Eminovih časopisa *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* pratio i podupirao list *Naša sloga*? U nastavku rada pokušat ćemo odgovoriti na ta pitanja.

Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* u *Našoj slozi

Iako se rijetko spominju uz druge hrvatske dječje časopise, *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* imali su veliku ulogu u odgoju i obrazovanju istarske djece, a među njima su stekli veliku popularnost (Tomičić 2019: 12). Popularnosti časopisa doprinijela je i potpora uredništva *Naše sloge* koje je periodično obavještavalo o izlasku novih brojeva te je pratilo njihovu raznoliku tematiku. Članci nisu bili potpisani i nigdje se ne navodi njihov autor, a oni su se kroz sve godine objavljivali u rubrici *Razne primorske vesti*, osim 1914. godine kada se objavljuju u rubrici *Razne vesti*.

Pojava Mladoga Istranina u Našoj slozi (1909.)

Prvi spomen časopisa *Mladi Istranin* javlja se u *Našoj slozi* ubrzo nakon izlaska drugoga broja časopisa. *Naša sloga* časopisu posvećuje poveći članak u rubrici *Razne primorske vesti*. List izvješćuje (Anon. 1909a):

U Opatiji izišao je pod uredništvom g. Viktora Cara Emina a uz suradnju gg. Josipa Milakovića, Rikarda Katalinića Jeretova te Vladimira Nazora već drugi svezak „Mladog Istranina“, lista za mladi sviet. Već ta činjenica, da su se uredjivanja tog lista prihvatili ugledni naši književnici pokazuje nam na posebnu svrhu, koju imade služiti „Mladi Istranin“.

Sâm list naglašava kako je temeljna svrha *Mladoga Istranina* (isto):

[...] nacionalno odgojna strana, da se mladom našem svijetu, koji se kreće u nježnim godinama školovanja podade štivo liepo, ugodno, zabavno i poučno, koje će odgovarati visini njihovog duševnog razvoja, širiti mališima duševni pogled, buditi im i ustaljivati u dušu plemenita čuvstva, bila ona etičke ili estetske naravi.

U časopisima je prepoznata važnost načela zavičajnosti kao temeljnih zasada i izvorišta za razvoj koncepta zavičajne nastave koji je zaživio u Istri.⁶ To možemo lijepo primijetiti u rečenici: "Uz to budjenje liepog nacionalnog čuvstvovanja, koje se kod mališa veže uz rodnu kuću, uz rodne obale, te sitne predmete svagdanjeg života" (Anon. 1909a).⁷ Nadalje, uredništvo *Mladoga Istranina* zacrtalo je i plemenit cilj da utjecaj časopisa na recipijenta bude prisutan tijekom školovanja, ali i da u njem razvije trajne zasade plemenita duha. Ukazuje se na potrebu razvoja čitalačke kulture, s naglaskom na ulozi mladoga primatelja (recipijenta) književne poruke i razvijanja njegova zanimanja i želje za književnim tekstom koja će ga trajno oblikovati kao čitatelja koji uživa u književnosti kao umjetnosti riječi. Takvi nam principi ukazuju na one postulate koji će se, mnogo kasnije, sredinom 20. stoljeća, u teoriji književnosti i književnom odgoju i obrazovanju znanstveno usustaviti kroz postavke teorije recepcije.⁸ O tom se u članku objavljen u listu *Naša sloga* ističe sljedeće (Anon. 1909a):

Osim toga, gledeć na posebni naš nacionalno-prosvjetni momenat, izdavači hoće da želju za čitanjem i prosvjećivanjem, prenesu i preko školskih godina, da se tako stvori u mladeži ona dovoljna dispozicija, koja će ih i u kasnijim godinama mladenačtva držati

⁶ Takva je načela kasnije razradio i Tone Peruško, koji je u Istri sredinom 20. stoljeća ostavio velik trag na području vrjednovanja zavičajne riječi u odgoju i obrazovanju. Načelo zavičajnosti vrijedi za sva razdoblja školovanja. Utemeljujući to načelo na općem didaktičkom načelu upoznavanja najbliže učenikove okoline (kao zahtjevu poznatomu još iz vremena Komenskoga i Rousseaua), Peruško ga pojašnjava ovako: „Taj bismo princip mogli nazvati i principom životne blizine, odnosno principom životno-prostorne blizine, što znači da u nastavi polazimo od onih društvenih i prirodnih manifestacija koje se nalaze u učenikovoj blizini, koje su mu bar donekle poznate. I ne samo to: i ostalu građu koja je prostorno daleko treba u procesu nastave gledati kroz prizmu zavičaja. To, međutim, ne smije dovesti do uskog lokalizma, već mora omogućiti gledanje domovine kroz manifestaciju užega, poznatoga područja, zavičaja, isto kao što poznavanje svijeta vršimo kroz prizmu poznavanja domovine. Kroz poznato gledamo i upoznajemo nepoznato. Prema tome princip zavičajnosti i vrijedi za sve etape školovanja [...] a taj je didaktički princip sastavni dio zakonitosti nastavnog procesa i učenja uopće“ (Peruško 1984: 248–259).

⁷ Štoviše, i sâm Tone Peruško ističe temeljnu ulogu Viktora Cara Emina u razvoju književnoga odgoja i obrazovanja u Istri. (Anon. 1909a). Naglašavajući nebrojene zasluge Viktora Cara Emina u književnom, kulturnom, društvenom i političkom životu Istre, Tone Peruško izdvaja i njegovo djelovanje u pokretanju *Mladoga Istranina*/*Mladoga Hrvata*, toga jedinoga dječjega lista (i uopće književnoga lista) u Istri. Peruško, uz već poznate opće činjenice kako je Viktor Car Emin zajedno s Rikardom Katalinićem Jeretovim i Josipom Antunom Kraljićem pokrenuo i uređivao taj list, naglašava: „Taj naš dječji list odgojio je cijele generacije prije rata u Istri – ne samo zato što je to bio jedini list, već i zato što je taj list imao i višu književnu vrijednost. Njega su s uživanjem čitali i odrasli, što je najbolje mjerilo za vrsnoću takozvane dječje literature“ (Peruško 1984: 23–25).

⁸ Njemački teoretičar Hans Robert Jauss utemeljitelj je teorije recepcije (70-te godine 20. stoljeća), a uz Wolfganga Isera i glavni predstavnik estetike recepcije, poznate i pod imenom konstanška škola. Polazište tomu pristupu jest čitatelj i njegov odnos prema tekstu, naime recepcijska perspektiva kao horizont očekivanja.

uz knjige i učiniti, da i oni, ako i nisu u školi, ipak proširuju polje naobrazbe. Tako neće mnogoput težak trud učitelja ostali uzaludan, te nakon škole propasti sve ono što se u školi osnovalo.

Ističući da su prva dva broja *Mladoga Istranina* “udešena prema tome”, u članku se, nadalje, detaljnije predstavljaju prva dva broja časopisa. Ističu se domaći i strani autori, kao i svestranost sadržaja koji će pobuditi znatiželju mladih. Tako *Naša sloga* navodi: “U prvom broju vidimo zastupanog pjesnika Katalinića, Kranjčevića, našeg Car-Emina, i dr., a od stranih eto Jules Lemaitre-a, De Amicisa, Alphonea Daudeta” (Anon. 1909a). Važno je uočiti kako su urednici *Naše sloge* Cara Emina naveli kao „našega“. Razlog je taj što su čitatelji *Naše sloge* već bili upoznati s njim jer je on još 1888. godine ondje objavio svoj prvi tekst, odnosno pripovijetku „Bijednici“ nakon čega je započeo dugogodišnju suradnju s listom (v.bilješku 2).

No, značajnu pozornost i detaljne prikaze o prvom hrvatskom časopisu za djecu i mladež u Istri na stranicama *Naše sloge* valja povezati i s djelovanjem Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru. Naime, prikazi o Car Eminovu časopisu temeljno su povezani s jednom od glavnih zadaća hrvatskoga narodnoga preporoda u Istri, a to je utemeljenje i razvoj hrvatskoga školstva u Istri. Kako smo prethodno naznačili, Car Emin je imao posebno važnu ulogu u Družbi. Stoga, valja uočiti permanentno objavljivanje članaka u *Našoj slozi* o razvoju hrvatskoga školstva čiji je dio i pisanje o Car Eminovim časopisima. Tako se na stranicama *Naše sloge* jasno odražava borba za hrvatsko školstvo u Istri, redovito se iznose podatci o otvaranju Družbinih škola, održavanju Družbinih glavnih godišnjih skupština, prikupljenim materijalnim sredstvima i uspjehu pojedinih akcija. Naime, naglasak je na prikupljanju donacija i različitih oblika pomoći te poticanju čitateljstva na aktivno sudjelovanje u tom.

U istom broju *Naše sloge*, uz članak o časopisu *Mladi Istranin*, objavljena su dva teksta (Anon. 1909b; Anon. 1909c) koja zorno svjedoče o aktivizmu i poticanju hrvatskoga rodoljublja, nacionalne svijesti te otporu odnarođivanju. U prvom se vrlo izražajno prikazuje slučaj odnarođenoga učitelja u jednoj hrvatskoj pučkoj školi nedaleko od Pazina. Tekst započinje izravnom parolom: „Sramota!“ Naime, učitelj koji „je sisao mlieko hrvatske majke“ i „koji se je uvijek izticao dobrim i vatrenim Hrvatom [...] sada je svoje prezime posve poitalijančio: izginula su iz njega sva hrvatska slova, a na njihovo mjesto stupila italijanska. Sram ga budi!“ (Anon. 1909b). Uz osudu, članak u završnom dijelu donosi i prijetnju upućenu izdajničkomu učitelju: „Ako su mu se kotači u glavi poremetili, neka ih brzo u red svede, jer ćemo inače s njegovim imenom na javnost, pak neka na nj pade za uvijek ljaga sramote i žig narodnoga izdajstva“ (isto). Taj nam članak ukazuje na činjenicu razvijene svijesti o specifičnoj ulozi učitelja u razvoju hrvatskoga školstva u Istri.

Upravo se učiteljskomu pozivu pridavala velika pozornost o čem svjedoče i dokumenti iz rada Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru. Primjerice, *Pragmatika i pravila mirovinske zaklade za učitelje i učiteljice na školama Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru* (Anon. 1913a), publikacija koju smo kao dokument pronašli u Ostavštini Viktora Cara Emina u Lovranu (omot D29). Ondje se ističe: „Zadaća je družbinoj školi odgajati djecu

u narodnom i moralno-religioznom duhu, razvijati im sile duševne, opskrbljivati ih znanjem i vještinama potrebitim da se mogu dalje izobrazavati za život, i udarati im takove temelje, da uzmognu jednom postati čestiti ljudi“ (Anon. 1913a: 1). Stoga se pred učitelja stavljaju osobite zadaće. Svatko tko se htio zaposliti u Družbinjoj školi trebao je, uz molbu za zaposlenje, priložiti svjedodžbu zrelosti ili pak osposobljenja te svjedodžbu dobroga vladanja. Svjedodžbe je Ravnateljstvo Družbe prosljeđivalo kotarskim školskim vijećima u sklopu procedure o otvorenju škola. Nasuprot učiteljima u javnim (državnim) školama kojima je djelovanje i egzistencija kao državnim pokrajinskim činovnicima bila u rukama nadležnih vlasti kao njihova poslodavca, Družbini su učitelji i učiteljice mogli u određenoj mjeri slobodnije djelovati. Stoga su se uz redoviti nastavni rad isticali i značajnim izvanškolskim aktivnostima koje su uz političku sferu uključivale i kulturnu te gospodarsku. Družbini učitelji i učiteljice živjeli su u neposrednom kontaktu s narodom, nastojeći omogućiti poboljšanje njegova položaja. Primjerice, pripremali su narod na izbore, držali tečajeve za nepismene, organizirali razna predavanja i proslave, osnivali i vodili gospodarska društva. Učiteljice su potpomagale i odgoj djevojaka, podučavajući ih vođenju kućanstva, ručnomu radu, izradi nošnji i drugim vještinama. Taj aktivni angažman, koji su Družbini učitelji i učiteljice obavljali vrlo savjesno i marljivo, uopće nije bio plaćen niti su dobivali bilo kakvu materijalnu naknadu. Štoviše, bili su izloženi napadima Talijana i talijanaša.

Ipak, zbog svoje su poštivosti Družbini učitelji i učiteljice bili vrlo cijenjeni, a Ravnateljstvo Družbe je svoje obveze prema njima uvijek shvaćalo ozbiljno (Pajduh 2018: 84). S druge strane, učitelji u javnim (državnim) školama bili su u mnogo boljem materijalnom i privilegiranim društvenom položaju od učitelja u Družbinim školama. Stoga je i u učiteljskom pozivu talijanizacija značila i bolji materijalni položaj i sigurniji status. O teškoj ulozi učitelja u Družbinim školama Car Emin piše (1953: 75–76):

Prava javnih učitelja bila su zajamčena zakonima državnim i pokrajinskim, služba uglavnom sigurna, a tako i plata i penzija. Kod Družbe sve je to više-manje lebdjelo u zraku. Mi smo dizali škole u namjeri da će prije ili poslije jedna za drugom prijeći pod upravu pokrajine. Za Družbu bi to bilo veliko materijalno olakšanje, ali za Družbinog učitelja jedno teško pitanje: da li će pokrajina htjeti sa školom da preuzme i njega? No kad bi i do toga došlo, mogao je već unaprijed znati, da mu do tada odsluženo vrijeme ne će uračunati u platu ni u mirovinu. [...]. Za Družbinog učitelja mogao je pak član svake i najneznatnije Družbine podružnice reći: i ja ga plaćam? To se dešavalo naročito onda, kad bi u domaćim, često neizbježivim sporovima i učitelj zauzeo neki svoj - kako se veli - stav.

Da to nije mogao biti nikakav melem na ojađeno srce našeg učitelja, to može svaki lako da shvati. Pored svega Družbini učitelji vršili su svoje školske i druge narodne dužnosti neizrecivim zanosom. Sve svoje sile ulagali su u svoj blagotvorni odgojni rad, koji se kretao sav u cilju, da od povjerene djece stvore u prvom redu dobre i čestite ljude, a onda buduće korjenite narodnjake, na kojima će ostati ono, što su stariji umjeli da spase i steku.

Sve to možemo povezati i s likom učitelja u hrvatskoj dječjoj književnosti. Naime, s prvom razinom karakterizacije koja se pojavljuje u drugoj polovici 19. stoljeća. Riječ

je o razini koja je nazvana idealizacijom lika učitelja. U tom su razdoblju učitelji stvarali djela za djecu kroz koja su htjeli prenijeti neke pedagoške ideje i djecu nečemu poučiti (Hranjec 2009). Lik učitelja pojavljuje se usputno u dječjim djelima, a razmjerno je malo tekstova u kojima je učitelj glavni lik. Razlog tomu je da je sâm tekst na pripovjednoj razini ili autorovim izravnim upletanjem dovoljno odgojan: „Kad ga već pronalazimo u djelima, predstavljanje učitelja moguće je zapaziti u čitavoj amplitudi odnosa, autorova odnosa prema liku i funkcije koju taj lik ima“ (Hranjec 2009: 88). I sam Car Emin bio je i učitelj i književnik, ali koji djeluje u specifičnim istarskim okolnostima. U svojim je časopisima objavljivao kraće pripovijesti s temom o hrvatskom školstvu u Istri. I u tim svojim pričama Car Emin promiče (Družbine) hrvatske škole te mladim čitateljima upućuje poruku da su škole Lege Nazionale najveći neprijatelji Hrvata u Istri. U tom okviru prikazuje i lik „talijanaškoga“, tj. talijanskoga učitelja kao antagonista te se u tom prikazu očituje Car Eminov autorski odnos prema tom liku i funkciji koju taj lik ima, a koji su izravno povezani s Car Eminovim društvenim i političkim djelovanjem. Primjerice, u pripovijesti „U tuđinskoj školi“ Car Emin pripovijeda i o učitelju u jednoj talijanskoj školi. Ta se pripovijest u školstvu u Istri pojavljuje u četvrtom godištu *Mladoga Hrvata*. Pripovijest opisuje kroz što prolaze Tone Žukvić i Jelica Bukovićeva, dvoje seljačića, Hrvata, koji polaze talijansku školu u gradu. Jedina su hrvatska djeca u talijanskoj školi zbog čega su izložena poruzi učitelja i ostalih učenika. S obzirom na to da su Tone i Jelica seoska djeca, ostali ih tretiraju kao autsajdere što autor u jednom trenutku i naglašava: „Jednom je u došla u školu neka gospodja i zamolila učitelja, da joj maloga izvadi iz klupe, gdje je sjedio Tone. Otada su Jelica i Tone sjedjeli sami kao zaboravljeni od svih“ (Car Emin 1912: 34–35). Čak se ni učitelj nije bavio njima. Uvijek je obraćao pažnju samo na drugu, gradsku djecu koju je često gladio po licu i kosi. Govorio je samo talijanski, nije mu bilo bitno razumiju li ga Tone i Jelica. Kada je Tone pogriješio u izgovoru talijanske fraze učitelj se, umjesto da ga ispravi, smijao zajedno s drugom djecom te nije zaustavio njihovo zadirkivanje. Car Emin pripovijest završava plaćem djece koja, zbog negativna odnosa drugih prema njima, gube svaku vjeru u sebe (Tomičić 2019: 18–19). Stoga ne čudi vrlo oštar i beskompromisan ton članka u *Našoj slozi* i prijetnja talijanaškomu učitelju. U svem rečenom možemo uočiti jednu specifičnu dimenziju prikaza lika učitelja u istarskom kontekstu hrvatske dječje književnosti koja uključuje društveno-politički kontekst intenzivna odnarođivanja hrvatskoga življa, posebice djece i mladeži.

U drugom tekstu iz *Naše sloge* ističe se svijetao primjer o prikupljenim sredstvima za rad Družbe. Naime, „rodoljubni mladići i djevojke na Lupoglavi, sakupljeni na skupnom objedu [...], sabraše za Družbu sv. Ćirila i Metoda K 10,76. Novac bi predan ročkoj Družbinoj podružnici. Živili!“ (Anon. 1909e). Uistinu, velika se pozornost pridavala mladima, što povezuje *Našu slogu* i Car Eminove časopise.

Časopis *Mladi Istranin*, uz bogatstvo sadržaja, nudio je svojim čitateljima i mogućnost godišnje pretplate koja je iznosila dvije krune. Izdavači časopisa pozvali su općine i druge udruge na pomoć u financiranju na što su se one i odazvale. Urednici *Naše sloge* stoga pišu (Anon. 1909a):

Da je potreba ovakvog lista bila osjećana, vidi se po brzom njegovom raširenju i po podporama, što ih je dobio. Ali kako će se povećati naklada, treba što izdašnije pomoći sa strane obćinstva i prijatelja mladeži, te će time u velike doprinjeti, da nam se stvara svježja i poletna mladež, te ne bude buduća generacija krivila nas, da joj nismo znali pružiti ono, što bi je učinilo narodnim temeljem i zatočnikom narodne slobode.

U nekim se brojevima časopisa *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* moglo pročitati da su općine plaćale pretplatu školama kako bi one redovno dobivale brojeve časopisa, da su i čitaonice nabavljale primjerke, a neki su se primjerci naručivali i za inozemstvo (primjerice za Njemačku). Uredništvo je u drugom godištu *Mladoga Hrvata* prikupljalo novac za knjige, a čitatelji, pretplatnici, donatori ili pak institucije mogli su i same knjige slati. Tada bi uredništvo donacije i knjige prosljedilo tamo gdje je za njima bila najveća potreba. Usto su u svakom broju napominjali kako se prikuplja novac za otvaranje Družbinih škola. Kao i u *Mladom Istranu*, tako su i *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat* također promovirali Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru. Većinom su se tražile novčane donacije ili su se promovirali Družbini materijali, primjerice šibice kao simbolično uzdarje za priloge. Imena darovatelja navodila su se na prvim stranicama časopisa, a među darovateljima su najčešće bili razredi s djecom, uz napomenu da je prinose sabrala učiteljica.

Časopis *Mladi Istranin* izlazio je samo jedno godište (1909.). U njegovu posljednjem, 12. broju tiskana je obavijest da će časopis nadalje izlaziti pod nazivom *Mladi Hrvat*. Prvi broj časopisa pod novim imenom izišao je u siječnju 1910. godine u Opatiji, u istom formatu, u istoj tiskari, s istim vlasnikom i odgovornim urednikom - Viktorom Carom Eminom.

Mladi Hrvat (1910.)

Nevio Šetić navodi kako je razlog promjene naziva časopisa činjenica da se pod pojmom „Istranin“ mogu pronaći sva tri autohtona naroda Istre: Hrvati, Slovenci i Talijani. Stoga su promijenili dio imena časopisa tako što su riječ „Istranin“ promijenili u „Hrvat“ kako bi se dalo do znanja da je časopis namijenjen samo hrvatskoj istarskoj djeci, ali i ostaloj djeci na hrvatskim prostorima (2011: 258–259). Važno je napomenuti kako Car Emin nije sam došao do ideje da se promijeni ime, već su ga na to potaknuli njegovi čitatelji. O tom piše u suautorstvu s Rikardom Katalinićem Jeretovim, u 12. broju *Mladoga Istranina* iz 1909. godine, obraćajući se upravo čitateljima. U priopćenju naslovljenom „Riječ našim čitateljima“, autori ističu (1909: 225–227):

Jedno maleno iznenađenje za Vas, čitatelji mili. Od 1. siječnja 1910. Vaš se list ne će više zvati kao do sada „Mladi Istranin“, već će otada nositi na čelu slavno ime: „Mladi Hrvat“. Na ovu su nas promjenu potakli umni narodni ljudi, prijatelji naši i Vaši. U svojim pismima i porukama govore nam ti naši rodoljubi od prilike ovako: - Nama je istarsko ime svima milo i drago. Istarska je zemlja čest domovine naše, istarski su Hrvati naša mila braća. S njima nas veže najnježniji i najsladi vez: veže nas lijepi naš i milozvučni hrvatski jezik. Stotinu su puta kušali naši narodni dušmani, da nam taj zlatni vez pretrgnu. Da nas razbiju, nadijevali su nam razna imena. Sad bi nas nazivali Istranima, sad Dalmatincima, pa Slavoncima, Bošnjacima, Ilircima, Morlacima - i tko bi znao kako još. - Tako postupaju naši dušmani i danas. I danas krste nas oni na sto

načina, samo da nas smetu i razdvoje. Mi im pak ne smijemo nasjedati. Kolikogod nam bio mio i drag uži kraj, gdje smo se rodili, mi ne smijemo ni sebe ni svoj jezik po njemu da nazivljemo. Jedno ime neka nam svima bude sveto i nada sve uzvišeno – ime: Hrvat. Za to ne „Mladi Istranin“ već „Mladi Hrvat“.

Pod tim je, novim imenom, časopis izlazio sve do početka Prvoga svjetskoga rata, odnosno do 1914. godine, kada se časopis gasi.⁹

O samoj promjeni imena, obavijestila je i *Naša sloga* 16. prosinca 1909. godine člankom “Mladi Istranin” – “Mladi Hrvat” u rubrici *Razne primorske vesti*. Iz posljednjega broja *Mladoga Istranina* prenosi se netom navedeni tekst koji obrazlaže promjenu (Anon. 1909d):

Potaknuto savjetima vidjenijih rodoljuba uredništvo je „Mladog Istranina“ zaključilo, da od 1. siječnja 1910. svome listu promjeni ime u „Mladi Hrvat“. Uredništvo obrazlaže tu promjenu ovako: „Stotinu su puta kušali naši narodni neprijatelji, da raztrgnu vez, što sve Hrvate spaja u jednu cijelinu. Da nas razbiju nadijevali su nam razna imena. Sad bi nas nazivali Istranima, sad Dalmatincima, pa Slovencima, Bošnjacima, Ilircima, Morlacima – i tko zna kako još. Tako postupaju li naši dušmani i danas. I danas krste nas oni na sto načina, samo da nas smetu i razdvoje. Mi im pak ne smijemo nasjedati. Koliko nam god bio mio i drag uži kraj gdje smo se rodili, ne smijemo ni sebe ni svoj jezik po njemu da nazivljemo. Jedno ime neka nam bude sveto i nada sve uzvišeno – ime Hrvat. Zato ne više „Mladi Istranin“ već „Mladi Hrvat“ .

U članku (sl. 1) ističu da je došlo samo do promjene imena časopisa, no ne i do promjene sadržaja te kako mu je svrha i dalje ostala ista (isto):

Poput „Mladog Istranina“ trsit će se i „Mladi Hrvat“ da bude ogledalo života, misli i osjećaja, naše mlade uzdanice. [...] Svrha će biti „Mladome Hrvat“, da naše mladje podsjeća i pjesmom i pričom na te velike i divne nade, da bdije, da u njihovim srcima i što ljepše razvijaju, a da nam se naša Hrvatska osovi što prije na svoju snagu – slobodna i sretna. [...] Mladi će pak istarski Hrvati naći u „Mladom Hrvat“ svu onu ljubav kojom ih i urednici i suradnici kroz godine i godine prate. On će biti njihov najbolji drug, a oni neka ne sakrivaju imena, već neka ga smjelo pokazuju gordim dušmanima naše krvi i jezika, neka neprijatelji znadu kako se naši Istrani ponose svojim lijepim i slavnim imenom.

Također, list opet poziva na pomoć u financiranju časopisa uz napomenu da časopis i dalje košta dvije krune, međutim za učenike je navedena posebna cijena od 1,70 kruna. Članak završava sljedećim rečenicama o časopisu: “Uredjuju ga Viktor Car Emin i Rikard Katalinić-Jeretov. Glavni su mu suradnici gg. Vladimir Nazor i Josip Milaković. Uredništvo i uprava lista nalazi se u Opatiji” (Anon. 1909d).

⁹ Kasnije, Emin pokreće i časopis *Mladi Istranin* (1922. – 1928.). Godine 1922. fašisti su već počeli svoju vladavinu terora u Kraljevini Italiji čiji je teritorij obuhvaćao Istru. Unatoč svim zabranama koje su Talijani uveli vezane uz Slavene, Car Emin i dalje objavljuje dječje tekstove na hrvatskom jeziku. To uspijeva uz pomoć *Pučkoga prijatelja*, hrvatskoga časopisa koji je izlazio od 1899. do 1929. godine. S radom prestaje već u drugom tjednu 1929. godine kada fašisti izdaju zabranu izdavanja knjiga i glasila na hrvatskom jeziku. Car Emin je u sklopu *Pučkoga prijatelja* od 1922. do 1928. godine izdavao prilog *Mladi Istranin, časopis za djecu*. U njem se nije potpisivao svojim imenom već pseudonimom Barba Šime kojim se povremeno koristio i prije, ponajviše u prvom izdanju *Mladoga Istranina*, odnosno *Mladoga Hrvata*. U „novom“ *Mladom Istraninu* često je čitatelje podsjećao na *Mladoga Hrvata* koji je ugašen u vihoru rata.

„Mladi Istranin“ — „Mladi Hrvat“.
 Polaknuto savjetima vidjenijih rođoljuba
 uredništvo je „Mladog Istranina“ zaključilo,
 da od 1. siječnja 1910. svome listu
 promjeni ime „Mladi Hrvat“. Uredništvo
 obrozilo tu promjenu ovako: „Stotinu su
 puta kušali naši narodni neprijatelji, da
 raztrgnu vez, što sve Hrvate spaja u jednu
 oštinu. Da nas razbija nadjivali su nam
 razna imena. Sad bi nas nazivali Istraninima,
 sad Dalmatincima, pa Slovencima,
 Bosnjacima, Ilircima, Morlacima — i tko
 zna kako još. Tako postupaju li naši dušmani
 i danas. I danas krato nas oni na
 sto načina, samo da nas smetu i razdvoje.
 Mi tu pak ne smijemo nasjedati. Koliko
 nam god bilo mlo i drag uz kraj gdje smo
 se rodili, ne smijemo ni sebe ni svoj jezik
 go njemu da nazivljemo. Jedno ime neka
 nam bude sveto i nada svo uzvišeno —
 ime Hrvat. Zato ne višo „Mladi Istranin“
 već „Mladi Hrvat“. Poput „Mladog Istranina“
 trsit će se i „Mladi Hrvat“, da
 tako ogledalom života, misli i osjeđaja,
 naše mlade uzdanice. Hrvatska je domovina
 pokranila u nježna srca svoje uzdanice
 najljepše i najuzvišenije svoje nade. Svrha
 će biti „Mladome Hrvatu“, da naše mladje
 podsjeća i pjesmom i pričom na to veliko
 i divno nade, da bdije, da u njihovim srcima
 ne ugasnu, već da se u njima što
 življe i što ljepše razvijaju, o da nam se
 naša Hrvatska osovi što prije na svoju
 anagu — slobodna i sretna. „Mladi Hrvat“
 pozivlje svih u kolo, da svježim dahom
 svoje drage i zlatne mladosti razlijeruje
 teške misli i brige sa čela naše stare, naše
 dobre majčice Hrvatske. Mali će pak istarski
 Hrvati naći u „Mladom Hrvatu“ svu onu
 ljubav kojom ih i urednici i suradnici kroz
 godine i godine prate. On će biti njihov
 najbolji drug, a oni neka ne skrivaju
 imena, već neka ga snjelo pokazuju
 gordim dušmanima naše krvi i jezika,
 neprijatelji znadu kako se naši Istrani
 ponose svojim lijepim i stavnim imenom.
 Dobrotvore naše siromašnije mladeži
 molimo pak, neka bi se i ove godine sjetili
 istarskih sirotana i pretplatili ih na ovaj
 njihov list. Cijena je „Mladom Hrvatu“
 K 2 — (za učenika K 1 70). Uredjuju ga
 Viktor Car Emin i Rikard Katalinčić-Jerelov.
 Glavni su mu suradnici gg. Vladimir Nazor
 i Josip Milinković. Uredništvo i uprava lista
 nalazi se u Opaliji.

Sl. 1. Naša sloga obavještava o promjeni imena časopisa *Mladi Istranin* u *Mladi Hrvat* (*Naša sloga* 1909., br. 51).

Fig. 1. Naša sloga informs its readership about the change of the name *Mladi Istranin* to *Mladi Hrvat* (*Naša sloga* 1909, No. 51).

Te najave možemo promatrati u okviru temeljne politike lista *Naša sloga* kojom se permanentno i obilno poziva čitateljstvo za pomoć hrvatskomu školstvu u Istri. U navedenom broju *Naše sloge* objavljeni su na više mjesta promotivni natpisi u obliku reklamnoga podsjetnika: „Sjetite se družbe Sv. Ćirila i Metoda za Istru!“ (Anon. 1909g). Uz to, potiče se i razvoj hrvatske riječi u odgoju mladeži. Na prvoj stranici preporučuje se: „Mi toplo preporučamo roditeljima da svoju djecu upišu u dramatsku školu, u kojoj će pored glumačke umjetnosti naučiti se liepo govoriti hrvatski“ (Anon. 1909g). Zanimljivo je da se potiče i dramsko obrazovanje i u radu s djevojkama: „Ovim putem Dramatski Odsjek Sokola pozivlje one gospodjice, koje bi želile predstavljati

da se prijave u g. Veselinovića“ (Anon. 1909g). A sve to uz Dramatski odsjek Sokola i Hrvatsko kazalište u Puli.

Prvi spomen *Mladoga Hrvata* u *Našoj slozi* 1910. godine javlja se 9. lipnja u rubrici *Razne primorske viesti* u obliku posvete kanoniku Petru Flegu.¹⁰ U tom se članku nakon posvete u potpunosti prenosi crtica Cara Emina koja je izvorno objavljena u 6. broju drugoga godišta *Mladoga Hrvata* (Car Emin 1910).

U crtici se govori o uspomeni na nedavno preminuloga monsinjora Petra Flega kojega je biskup Juraj Dobrila uzeo za kapelana. Flego je bio poznati filantrop koji je đacima dodjeljivao “stalne mjesečne novčane potpore, slao je knjige i pomagao narodna društva te dijelio hranu i odjeću sirotinji. Rado je u svoj stan primao ljude iz zavičaja, a posjećivao je one kojima je bila potrebna utjeha ili pomoć” (Jakovljević 2009).

Viktor Car Emin duboko je osjetio gubitak voljenoga kapelana što je izrazio riječima: “Plače Istra za Petrom Flegom, za narodnim dobrotvorom, svećenikom uzornim, ugodnikom božjim...” (Car Emin 1910) te u daljnjem tekstu svojim čitateljima nježno dočarava njegov lik (isto):

Staračko lice s puno, puno dobrote, oči mile i andjeoske a kosa bijela, bijela kao snijeg na našim gorama drevnim. Neizmjereno je volio djecu kao i Veliki biskup – pa i vi, malena hrvatska dječice, slavite uspomenu Njegovu i u dušicama vašim kliknite malim: – Slava, slava dobromu Petru Flegu!

Osim crtice, uredništvo lista prenijelo je i sadržaj novoga, šestoga broja časopisa *Mladi Hrvat* u kojem možemo razabrati urednika i autora (Cara Emina) i najvažnije suradnike: Vladimira Nazora, Rikarda Katalinića Jeretova i Josipa Milakovića (Anon. 1910a):

1. Viktor Car Emin: Umiru dobri starci. – 2. Vladimir Nazor: Božje oko. – 3. Rikard Katalinić Jeretov: Ruže. – 4. E.: Mali bubnjar. – 5. Barba Rike: Zelenka. – 6. Vladimir Nazor: Mlin. – 7. Lujo Dorčić: Začudjena repatica. – 8. .: Vesele zgone majmuna Floka.¹¹ – 9. Josip Milaković: Proljeće. – 10. .: Kako je Robert Peary otkrio Sjeverni pol? – 11. Iz moje torbice. – Zagonetke.

U sljedećim dvama javljanjima, 7. srpnja i 15. rujna 1910. godine, *Naša sloga* prenosi samo kratku obavijest o izlasku novih brojeva (7., 8. i 9.) s navođenjem njihovih sadržaja: “Izašao je 7. novi broj ovog omladinskog lista sa ovim sadržajem” (Anon. 1910b) i “Izašao je 8. i 9. broj ovog liepog omladinskog lista sa ovim sadržajem” (Anon. 1910c). Nakon tih kratkih obavijesti uredništvo prenosi sadržaje navedenih brojeva (sl. 2) (Anon. 1910c):

1. V. Car Emin: Uspomeni Marijana Zorčića. – 2. * Ivan vitez Trnski. – 3. R. Katalinić Jeretov: Prevareni oroz. – 4. * Dvije slike. – 5. Vladimir Nazor: Velebit. 6. R. Katalinić Jeretov: Priča o ljubici. 7. .: Sirote. – 8. R. K. J.: Ivo Radiša. – 9. * Boj na moru. – 10.

¹⁰ Članak započinje riječima: “Na spomen kanonika Petra Flega, donša zadnji broj „Mladog Hrvata“ pod naslovom „Umiru dobri starci“ ovu krasnu posvetu” (Anon. 1910a).

¹¹ Vidjeti prilog „The Uses of Flok the Monkey’s Mischief = Upotrebe nevaljalština majmuna Floka“ (Majhut 2022) koji uključuje i faksimile stranica iz časopisa *Mladi Istranin* i *Mladi Hrvat*.

Barba Rike: Dva prijatelja. – 11. ∴ Vesele zgrade majstora Lisjaka i kunelića Flika. – 12. Barba Rike: Koštica. – 13. M. Zorna: Epulo, kralj istarski. – 14. V. Nazor: Pčela i cvijet. – 15. T.: Iz moje torbice. – Narodni blagdan. – Zagonetke.

Mladi Hrvat. Izšao je 8. i 9. broj ovog liepog omladinskog lista sa ovim sadržajem: 1. V. Car Emin: Uspomeni Marijana Zoričića. – 2. * Ivan vitez Trnski. – 3. R. Katalinić Jeretov: Prevarni oroz. – 4. * Dvije slike. – 5. Vladimir Nazor: Velebit. – 6. R. Katalinić Jeretov: Priča o ljubici. – 7. * Sirote. – 8. R. K. J.: Ivo Radiša. – 9. * Boj na moru. – 10. Barba Rike: Dva prijatelja. – 11. * Vesele zgrade majstora Lisjaka i kunelića Flika. – 12. Barba Rike: Koštica. – 13. M. Zorna: Epulo, kralj istarski. – 14. V. Nazor: Pčela i cvijet. – 15. T.: Iz moje torbice. – Narodni blagdan. – Zagonetke.

Sl. 2. Sadržaj 8. i 9. broja *Mladoga Hrvata* (*Nаша sloga* 1910., br. 37)

Fig. 2. The contents of issues 8 and 9 of *Mladi Hrvat* (*Nаша sloga* 1910, No. 37)

Promatrajući sadržaje navedenih brojeva možemo uočiti imena velikih hrvatskih autora, među kojima su najzastupljeniji sâm urednik – Car Emin i njegovi suradnici Nazor i Jeretov.

Te 1910. godine, i to 22. prosinca, objavljen je posljednji članak u *Našoj slozi* o posljednjem broju *Mladoga Hrvata* za tekuću godinu, u kojem je naveden sadržaj s popratnim tekstom. Na početku članka ističe se glavna uloga Viktora Cara Emina (Anon. 1910d):

„Mladi Hrvat“, list za mladi svijet, što ga izdava u Opatiji naš poznati književnik Viktor Car Emin, uz suradnju Rikarda Katalinića Jeretova, Vladimira Nazora i Josipa Milakovića, sve to ljepše napreduje. Primili smo ovih dana zadnji broj ove godine.

Zatim se navodi sadržaj broja u kojem izdvajamo autore Lava Nikolajeviča Tolstoja, Rikarda Katalinića Jeretova i Viktora Cara Emina.

U popratnom tekstu koji slijedi nakon navedena sadržaja broja, uredništvo *Naše sloge* podsjeća čitatelje na rodoljubnu ulogu časopisa (Anon. 1910d):

Štivo „Mladog Hrvata“ prožeto je plemenitim čuvstvima rodoljublja i humanitarnosti; cilj mu je da kod djece odgaja srce i da u njemu uzbuđuje ljubav za domovinu. Ono, čega nažalost nema u našim školskim čitankama, naći će naša djeca u „Mladom Hrvat“u. Za to ga mi još jednom najtoplije preporučamo.

Osim što se naglašava odgojna i obrazovna uloga časopisa, uredništvo *Naše sloge* ponovno odašilje poziv za pomoć u financiranju časopisa tako što list naziva najvećim rodoljubnim djelom koje čovjek može napraviti za djecu (Anon. 1910d):

Svaki roditelj, koji ljubi svoju djecu i hoće da ih odgoji kao dobre sinove svoga naroda, neka ih predplati na ovaj list, koji izlazi jedan put na mjesec na 30 stranica, ukusno

broširan, a stoji samo 1 K i 70 para na godinu. Narediti cieli godišnjak 1909., kud ćete ljepšeg božićnog dara darovitoj djeci? Imućniji rodoljubi imali bi predplatiti u svome mjestu po 10–20 i više siromašnih djaka i time bi učinili plemenito djelo rodoljuba.

Važno je napomenuti kako je to prvi članak u kojem se spominje adresa na koju se mogu poslati pretplate za časopis, a to je Uprava *Mladoga Hrvata* u Opatiji.

Oplemenjivanje duša i jačanje umova mladih Hrvata (1911.)

U veljači 1911. godine uredništvo *Naše sloge* tiska obavijest o izlasku drugoga broja *Mladoga Hrvata*. Kao i do tada održavaju tradiciju obavještanja o izlasku drugoga, a ne prvoga broja. Uz nadnevak izlaska i cijenu, navode kako se časopis ističe „obilnim sadržajem i liepim slikama“ (Anon. 1911a).

Naša sloga u broju od 16. ožujka iste godine svojim čitateljima toplo preporučuje časopis (Anon. 1911b):

Da je „Ml. Hrvat“ najbolji naš list za mladež, dokazao je već mnogim brojevima, pa tako evo i ovim. Ne možemo i opet, a da ga najtoplije ne preporučimo svim roditeljima i u obće prijateljima mladeži.

Na sličan način list *Naša sloga* iznosi sadržaj *Mladoga Hrvata*, no ovoga puta dodaje i subjektivne komentare (Anon. 1911b):

Ovaj broj donosi Kornelija Bosilčevića rodoljubnu pjesmu „Hrvatskome dobrotvoru Istre“. – Rozeven: Doktorove cipele – vrlo liepi članak o prirodoslovcu Švedu glasovitom Lineju. – Barba Rike: Dobar nauk. – Lujo Dorčić: Pas, koji govori. – Dr. A. Bijankini: Liepo o kinematografu. – Crnko: Početna i pristala pjesmica „Njeguj hrvatsku pjesmu.“ Zatim rubrika za najmanje čitače: svršetak vesele priče: „Kraljev nos“. – Capus: „Žaba i dvie patke“. – Pristali: „Mali oholica“. – Tončićeva nepresahla Torbica i – još jedna vesela zgoda majmuna Floka [...].

uz tekst i osvrte koji govore kako *Mladi Hrvat* (isto):

[...] donosi vrlo liepu uređenu rubriku zagonetki. Tu ne ima mjesta kakovim dosadnim, umornim i bezsmislenim likovima – no same take, ugodne zagonetke – pjesme – pa možemo reći, da je „Ml. Hrvat“ u zag. rubrici nadkrililo i sam „Pobratim“.¹² Vrlo je dobro učinilo uredništvo, što je u taj liepi šport, – koji na zabavan način oplemenjuje dušu i jača um – uputilo i malu dječicu uvrštavajući vrlo uputne i zgodne zagonetke u Torbicu, pa će zagonetke vrlo zabavljati malu djecu, a i odraslu mladež. Da – ona to može.

Poimanjem zagonetke kao prikladna književnoga oblika u radu s najmlađima,

¹² *Pobratim* je prvi hrvatski časopis za odrasliju mladež, odnosno za učenike srednjih te viših pučkih škola. Izlazio je u Zagrebu od 1891. do 1916. godine. Urednik Gavro Manojlović časopisu povećava broj stranica (s 20 na 24), objavljuje više poezije, životopise poznatih svjetskih ličnosti iz svijeta znanosti i umjetnosti te 1898. uvodi novu rubriku *Listak mladih Pobratimovaca* u kojoj svoje književne pokušaje objavljuju mladi čitatelji – gimnazijalci, učenice Ženskoga liceja, učenici ►

► učiteljskih i trgovačkih škola (Batinić 2021). Čitatelji(ce) šalju i zagonetke koja su sami/e sabrali/e te ih u časopisu objavljuju. No, i ranije su u tom časopisu objavljivane zagonetke koje je čitateljstvo trebalo riješiti. Tako su već u drugom godištu časopisa objavljena imena djevojaka koje su točno riješile zagonetke (Zima 2013: 380).

uredništvo *Naše sloge* pokazalo je napredne ideje s obzirom na doba u kojem časopis izlazi. Danas je u suvremenom književnom odgoju i obrazovanju poznato da je zagonetka kao književni oblik za dijete posebno zahtjevan i zabavan zadatak, jer se sastoji od jezičnih zamki i skrivalica, obrće riječi i njima se vješto poigrava. Sve to ima posebno značajan utjecaj na jezični razvoj djeteta, na razvoj predčitačkih vještina, te je izvrstan poticaj na razmišljanje.¹³ Važno je da zagonetke budu u skladu s dobi djeteta, jer će u protivnom ono izgubiti interes. U užem književnoumjetničkom smislu, zagonetke obilježava karakterističan metaforički način izražavanja u dvodijelnoj kompoziciji koja se očituje u suodnosu zagonetljava i odgonetljava oblikovanih u poetskim slikama i pomišljivim sadržajima. Danas se zagonetkama uglavnom koristi kao zabavom ili pokrićem logičnomu iskazivanju i nerijetko su oblik dječje igre. Nastavnici se često njima koriste za stvaranje raspoloženja prije obrade određene građe, a također su i pogodan materijal i sredstvo natjecanja u raznim kvizovima. Zagonetka je oblik koji ima veliku odgojno-obrazovnu vrijednost već od predškolske dobi jer aktivira misaone procese uspoređivanje i zaključivanje, obogaćuje iskustva i spoznaju, razvija određene psihičke funkcije i odgaja. Budući da je struktura zagonetke vezana s namjernim skrivanjem pravoga odgovora, takav oblik budi dječju maštu, obogaćuje pamćenje, upućuje na samostalno izražavanje, na uočavanje logičnoga slijeda te utječe na brzinu reagiranja.

Bogatstvo sadržaja ne jenjava (1913.)

Godine 1913. uredništvo *Naše sloge* samo jednom spominje *Mladoga Hrvata*, u 37. broju objavljenom 11. rujna. Nastavljaju tradiciju obavještavanja o izlasku novoga broja te pružaju uvid u njegov sadržaj. I u tom broju nalazimo bogatstvo domaćih i stranih autora (Anon. 1913c):

Mladi Hrvat, list za mladež, izdao je 8. i 9. broj sa ovim sadržajem: 1. R. K. Jeretov: U školu. 2. Novi Robinzoni. 3. V. Ilijić: Jesen. 4. R. M. D.: Božje suze. 5. Anka Bočina: Razvaljeno gnijezdo. 6. Po O. Župančiću: Mak. 7. Utrkivanje. 8. Barba Rike: Seljak i češljugar. 9. Starac prevario divove. 10. Marko i vila. 11. Barba Rike: Valjana sejtrica. 12. Dragan Zoranić: Pišivica. 13. Viktor Hugo: Bik i dijete. 14. Marko u službi za konja. 15. Bijeli jelen. 16. Vojislav J. Ilić: Na Vardaru. 17. Lav. N. Tolstoj: Svadja medju braćom. 18. Jovan Jovanović Zmaj: Stara baka– 19. Posljednje zgrade majmuna Floka. 20. Čudno društvo. 21. Veličina hrvatskoga naroda. 22. Ćuk i jejina. 23. Rat na muhe. 24. Ljudski život. 25. Mačak – učenik. 26. Iz moje torbice. 27. Zagonetke.

¹³ U okviru općega jezičnoga razvoja djeteta i strukturiranja početnih stupnjeva jezičnoga i književnoga odgojno-obrazovnoga rada, *Naša sloga* godine 1913. objavljuje vrlo zanimljiv i sadržajan članak. U njem je prikazana *Prva čitanka za hrvatske opće pučke škole*. Radi se o čitanci za prvi razred pučke škole, odnosno početnici. Uz uvodni dio u članku, u kojem se naznačuje da su već ranije izišle i bile prikazane u *Našoj slozi* čitanke za hrvatske pučke škole u Istri za 2., 3. i 4. školsku godinu, sada se, uz dubinsku pozornost, najavljuje i predstavlja i ova prva - Početnica. U članku se ističe: „Kako je poznato, prvih se 4 do 6 tjedana u prvoj školskoj godini mora posvetiti najviše vremena i pažnje predvježbama za čitanje i pisanje, da se tako pripravi čvrst temelj, na kom se onda lakše i s uspjehom dalje gradi. [...] U prvoj su skupini samo *pisana slova*, na svakoj stranici po jedno, zatim su dvije vježbe s tiskanim slovima te skupine. U drugoj je skupini obradeno na svakoj stranici po jedno slovo *pisano* i *tiskano*. Uza svako slovo ili kakove zgodne rečenice ili pripovijetka ili gradivo, koje se daje vrlo lako i lijepo obraditi u zornoj obuci: tako je već i prvi dio knjige prava čitanka; radi toga je i nazvaše sastavljači 'Čitankom' a ne 'Početnicom'“ (isticanje u izvorniku, Anon. 1913b).

U drugom broju, 26. veljače 1914. godine, *Naša sloga* izvještava o novom broju časopisa uz preporuku i ponovni poziv imućnijim građanima na financiranje povećim člankom u rubrici *Razne viesti*, kao što su to činili i prethodnih godina (Anon. 1914a):

Izašao je 2. broj ovog liepog našeg lista za učeću mladež. Preporučamo „Mladi Hrvat“, da se što više raširi medju našu učeću dječicu, u kojem će naši mališi naći liepe i koristne pouke i zabave uz odgonetanje zagonetaka za oštrenje uma i oplemenjivanje srca te učvršćivanje narodne sviesti i ponosa za svoj liepi hrvatski jezik i rod.

„Mladi Hrvat“ izlazi već VI. godinu u Opatiji kamo neka se šalje pretplata a stoji na godinu 2 krune, te preporučamo našim imućnijim ljudima, da na taj list predplate što više naše male djece u hrvatskim školama. Sa 2 krune doprinieti će mnogo oko učvršćivanja hrvatske sviesti u našem pomladku, toj kasnijoj razsadnici bolje budućnosti za cijeli naš rod u Istri.

Dokaz da su se ljudi odazivali pozivu na financiranje časopisa možemo pročitati u četvrtom broju. Uprava pučke škole Premantura uredništvu šalje da objavi javnu zahvalu Podružnici Družbe sv. Ćirila i Metoda i Hrvatskoj čitaonici u kojoj spominju kako su školu pretplatili na pet listaka *Mladoga Hrvata*: “[...] pretplatila je Podružnica ovu školu na 5 istisaka ‘Mladog Hrvata’ i darovala njoj 12 lijepih knjiga za dječju knjižnicu” (Anon. 1914b).

„Odlazak“ *Mladoga Hrvata* iz Naše sloge i ruku čitatelja (1914.)

Posljednji spomen *Mladoga Hrvata* u *Našoj slozi* javlja se u 34. broju objavljenom 3. rujna 1914. godine (sl. 3). Budući da je 1914. godine započeo Prvi svjetski rat, stoga je i obavijest o *Mladom Hrvatu* pisana u ozračju toga složenoga povijesnoga trenutka. Uprava *Mladoga Hrvata* svojim čitateljima i prijateljima javlja kako je primorana obustaviti sve aktivnosti oko izdavanja časopisa zbog početka rata (Anon. 1914c):

Mladi Hrvat. Uprava „Mladog Hrvata“ javlja svim svojim pretplatnicima i prijateljima, da je bila primorana uslijed više odredbe obustaviti izdavanje lista, dok traje rat.

The image shows a page from the newspaper 'Naša sloga' (1914, No. 34). It contains several sections:

- Table of names and amounts:**

183	2.748.300
749	674.694.980
698	106.706.980
803	89.634.015
500	20.489.000
992	150.793.932
922	33.646.984
725	22.457.773
558	13.598.011
006	3.388.710
436	1.120.938.710
- Text about school reopening:** "otvorenje pučkih i građanskih škola u redovito vrieme, dne 15. septembra. U mjestima gdje su školske zgrade zapremljene u vojničke svrhe ili inače postoji kakva zaprieka za izvršavanje redovite poduke, odredit će se posebno, da se u tim slučajevima poduka vrši izmjenično za jedne prije podne a druge poslije podne ili tako da će odredba glasiti prema shodnosti prilika. Također srednje škole otvorit će se u obično vrieme, a gdje to prilike nebi dopustili, odgodit će se početak poduke za nešto vrieme."
- Notice about 'Mladi Hrvat':** "Mladi Hrvat. Uprava „Mladog Hrvata“ javlja svim svojim pretplatnicima i prijateljima, da je bila primorana uslijed više odredbe obustaviti izdavanje lista, dok traje rat. Kad ostanu normalne prilike i opet će „Mladi Hrvat“ doći u pohode svojim milim prijateljima."
- Advertisement for 'F. Stermacek u Celju (Stajerska)':** "i razna moderna reba za mašica i kosa odjela razasija uz najnižu cijenu Jugoslavenska trgovina F. Stermacek u Celju (Stajerska) br. 314. Pišite po glavni cjenik o više od tisuću stvari, koji se svakomu pošalje badava. Za naručbe iz Srbije, Bugarske, Njemacke i Amerike treba novac poslati unapried."
- Advertisement for 'LJUDEVIT DEJ':** "Družbe sv. Ćirila i Metoda prodaje se u koriš. Družbe tiskara Luginja i dr. u Pall."

Sl. 3. Posljednji spomen *Mladoga Hrvata* (*Naša sloga* 1914., br. 34)

Fig. 3. *Mladi Hrvat* is mentioned in *Naša sloga* for the last time (1914, No. 34)

Unatoč toj tužnoj vijesti, uredništvo ima pozitivan stav o budućnosti časopisa: „Kad osvanu normalne prilike i opet će ‘Mladi Hrvat’ doći u pohode svojim milim prijateljima“ (Anon. 1914c). To se nažalost nije obistinilo jer je završetkom Prvoga svjetskoga rata Istra postala dio Italije čime je još više otežano, gotovo onemogućeno objavljivanje na hrvatskom jeziku.

Zaključak

Razdoblje hrvatskoga narodnoga preporoda u Istri po mnogočemu je specifično, a ističe se po ulozi listova, glasila i časopisa kao središnjih mjesta javne hrvatske riječi i načina borbe za samosvojnost i slobodu hrvatskoga istarskoga bića. List *Naša sloga* bio je nositelj takve borbe, ali s obzirom na to da je u temeljima preporoda u Istri cilj bio (i) razvoj hrvatskoga školstva i (književnoga) odgoja i obrazovanja u hrvatskoj materinskoj riječi, pokrenuti su i časopisi za djecu i mladež.

U tom je snažnu ulogu ostvario Viktor Car Emin. Istraživanje, prikazano u ovom radu, pokazalo je da je list *Naša sloga* neprekidno, sadržajno i s posebnim fokusom pratio izlaženje i rad Car Eminovih časopisa za djecu. Tomu je, zasigurno, pridonijelo i to što je Car Emin i svojim (ranijim) književnim radom bio povezan s listom *Naša sloga*. No, ta je snažna transparentnost utemeljena u povezanosti *Naše sloge*, njegovih časopisa i samoga Cara Emina s Družbom sv. Ćirila i Metoda za Istru i s njezinom misijom u razvoju hrvatskoga školstva u Istri. U prikazima pojedinih brojeva časopisa Cara Emina uredništvo *Naše sloge* neposredno i obilno potvrđuje da je itekako svjesno važnosti odgojno-obrazovnoga rada s najmlađima, a također je u mnogo čemu i napredno, iskazujući u svoje doba stavove koji su u skladu s današnjim suvremenim pedagoškim i književno-teorijskim postulatima.

Praćenje i pisanje *Naše sloge* o radu Eminovih dječjih časopisa pokazuje da je hrvatski narodni preporod u Istri bio slojevit, simultan i zapravo vrlo moderan društveni i politički pokret, s jasnim ciljevima i ozbiljno promišljenim strategijama za ostvarenje uljudbenoga hrvatskoga društva u kojem su književni odgoj i obrazovanje shvaćeni kao važan dio u izgradnji zrele osobnosti i napredne društvene zajednice.

Popis literature

- Anon. 1903. Za rumunjsku školu!. *Naša sloga* 34 (8/19. veljače): s.p. *Istarske novine online*. Digitalizirana građa - *Naša sloga (Trst, Pula, 1870-1915) (hrv.)* <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1903/8.pdf> (pristup 27. listopada 2020.).
- Anon. 1909a. Mladi Istranin. *Naša sloga* 41 (8/18. veljače): s.p. *Istarske novine online*. Digitalizirana građa - *Naša sloga (Trst, Pula, 1870-1915) (hrv.)* <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1909/8.pdf> (pristup 27. listopada 2020.).
- Anon. 1909b. „Mladi Istranin“ – „Mladi Hrvat“. *Naša sloga* 61 (51/16. prosinca): s.p. *Istarske novine online*. Digitalizirana građa - *Naša sloga (Trst, Pula, 1870-1915) (hrv.)* <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1909/51.pdf> (pristup 23. listopada 2020.).
- Anon. 1909c. Pogled po primorju. Puljsko-rovinjski kotar. *Naša sloga* 61 (51/16. prosinca): s.p. *Istarske novine online*. Digitalizirana građa - *Naša sloga (Trst, Pula, 1870-1915)*

- (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1909/51.pdf> (pristup 23. listopada 2020.).
- Anon. 1909d. Pogled po primorju. Pazinski kotar. *Naša sloga* 41 (8/18. veljače): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1909/8.pdf> (pristup 26. lipnja 2022.).
- Anon. 1909e. Pogled po primorju. Koparski kotar. *Naša sloga* 41 (8/18. veljače): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1909/8.pdf> (pristup 26. lipnja 2022.).
- Anon. 1909f. Sjetite se družbe Sv. Ćirila i Metoda za Istru!. *Naša sloga* 61 (51/16. prosinca): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1909/51.pdf> (pristup 23. listopada 2020.).
- Anon. 1909g. Pogled po primorju. Puljsko-rovinjski kotar. *Naša sloga* 61 (51/16. prosinca): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1909/51.pdf> (pristup 23. listopada 2020.).
- Anon. 1910a. Mladi Hrvat. *Naša sloga* 42 (23/9. lipnja): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1910/23.pdf> (pristup 20. listopada 2020.).
- Anon. 1910b. Mladi Hrvat. *Naša sloga* 42 (27/7. srpnja): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1910/27.pdf> (pristup 19. listopada 2020.).
- Anon. 1910c. Mladi Hrvat. *Naša sloga* 42 (37/15. rujna): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1910/37.pdf> (pristup 20. listopada 2020.).
- Anon. 1910d. Razne primorske viesti. *Naša sloga* 42 (51/22. prosinca). *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://www.ino.com.hr/digitalizirana-gradja/info/nasa_sloga> (pristup 20. listopada 2020.).
- Anon. 1911a. Mladi Hrvat. *Naša sloga* 43 (5/2. veljače): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1911/5.pdf> (pristup 21. listopada 2020.).
- Anon. 1911b. Mladi Hrvat. *Naša sloga* 43 (11/16. ožujka): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1911/11.pdf> (pristup 21. listopada 2020.).
- Anon. 1913a. *Pragmatika i pravila mirovinske zaklade za učitelje i učiteljice na školama Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru*. Opatija: Tiskara V. Tomčić i dr.
- Anon. 1913b. Prva čitanka za hrvatske opće pučke škole. *Naša sloga* 44 (37/11. rujna): s.p. <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1913/37.pdf> (pristup 2. kolovoza 2022.).
- Anon. 1913c. Mladi Hrvat. *Naša sloga* 44 (37/11. rujna): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1913/37.pdf> (pristup 21. listopada 2020.).
- Anon. 1914a. Mladi Hrvat. *Naša sloga* 45 (2/26. veljače): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1914/2.pdf> (pristup 23. listopada 2020.).
- Anon. 1914b. Javna zahvala. *Naša sloga* 45 (4/12. ožujka): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915)* (hrv.) <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1914/4.pdf> (pristup 21. listopada 2020.).

- Anon. 1914c. *Mladi Hrvat. Naša sloga* 45 (34/3. rujna): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915) (hrv.)* <https://ino.unipu.hr/data/nasa_sloga/1914/34.pdf> (pristup 27. listopada 2020.).
- Batinić, Štefka. 2021. *Pobratim – prvi hrvatski časopis za „odrasliju mladež“*. *Blog hrvatskog školskog muzeja*. <<https://blog.hsmuzej.hr/2021/02/23/pobratim-prvi-hrvatski-casopis-za-odrasliju-mladez/>> (pristup 23. lipnja 2022.).
- Car Emin, Viktor i Rikard Katalinić Jeretov. 1909. Riječ našim čitateljima. *Mladi Istranin* 1 (12/1. prosinca): 225–227. *Stari hrvatski časopisi: portal digitaliziranih časopisa*. <<http://dnc.nsk.hr/journals/LibraryTitle.aspx?id=1e15b84a-5ea3-4310-ba2a-0db4176aafc8#>> (pristup 24. listopada 2020.).
- Car Emin, Viktor. 1910. Na spomen kanonika Petra Flega. *Naša sloga* 42 (23/9. lipnja): s.p. *Istarske novine online. Digitalizirana građa - Naša sloga (Trst, Pula, 1870–1915) (hrv.)*. <http://www.ino.com.hr/digitalizirana-gradja/info/nasa_sloga> (pristup 20. listopada 2020.).
- Car Emin, Viktor. 1912. U tudjinskoj školi. *Mladi Hrvat: list za mladi svijet* 4 (2): 34–35. <<http://dnc.nsk.hr/journals/LibraryTitle.aspx?id=0d00748f-0a15-49d2-96fa2ed35a3835b9>> (pristup 16. siječnja 2019.).
- Car Emin, Viktor. 1953. *Moje uspomene na „Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru“*. Zagreb: Pedagoško književni zbor.
- Car Emin, Viktor. 1954. Iz mog života. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: Odjel za suvremenu književnost* 88 (301): 35–73.
- Cetnarowicz, Antoni. 2014. *Narodni preporod u Istri (1860–1907)*. Zagreb: Srednja Europa.
- Crnković, Goran. 1997. Družba svetog Ćirila i Metoda za Istru za tajništva Viktora Cara Emina. *Književna Rijeka* 2 (3): 10–17.
- Donat, Branimir. 1981. Viktor Car Emin. U: *Lujo Vojnović, Ante Dukić, Rikard Katalinić Jeretov, Niko Andrijašević, Viktor Car Emin – Izabrana djela*, ur. Branimir Donat, 481–508. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Hranjec, Stjepan. 2009. *Ogledi o dječjoj književnosti*. Zagreb: Alfa.
- Jakovljević, Božo. 2009. Flego, Petar. *Istrapedia*. <<http://istrapedia.hr/hrv/742/flego-petar/istra-a-z/>> (pristup 7. kolovoza 2020.).
- Jurdana, Vjekoslava i Tomičić, Mariela. 2019. O hrvatskome školstvu u Istri kroz časopisne prinose Viktora Cara Emina. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu* 14 (1/26): 37–52.
- Jurdana, Vjekoslava. 2016. Viktor Car Emin i hrvatska pučka škola „Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru“ u Ičićima. U: *Zbornik radova Viktor Car Emin 1870. – 1963.*, ur. Bernard Franković i Maja Polić, 185–214. Mošćenička Draga: Katedra Čakavskog sabora Mošćenička Draga; Udruga Jenio Sisolski Brseč.
- Majhut, Berislav. 2022. The Uses of Flok the Monkey’s Mischief = Upotrebe nevaljalština majmuna Floka. *Libri & Liberi* 11 (1): 97–180.
- Pajduh, Marina. 2018. *Djelovanje Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru (1831. – 1918.)*. [Diplomski rad]. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za povijest. <<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10399>> (pristup 2. kolovoza 2022.).
- Peruško, Tone. 1984. *U svome vremenu*. Rijeka: Otokar Keršovani.
- Srdoč-Konestra, Ines. 1997. Književni počeci Viktora Cara Emina u podlistku „Naše sloge“. *Književna Rijeka* 2 (3): 49–52.

- Strčić, Mirjana. 1985. *Istarska beseda i pobuna II*. Pula: Istarska naklada.
- Strčić, Mirjana. 1989. Car Emin, Viktor. *Hrvatski biografski leksikon*. <<http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=3370>> (pristup: 12. kolovoza 2020.).
- Strčić, Mirjana. 1994. *Temelji književne epohe: svećenici u hrvatskom narodnom preporodu Istre i kvarnerskih otoka*. Pazin: Istarsko književno društvo "Juraj Dobrila", Rijeka: Novinsko-nakladničko poduzeće „Glosa“.
- Šetić, Nevio. 2005. *O povezanosti Istre s ostalim hrvatskim zemljama – Naša sloga 1870.–1915*. Zagreb: Dom i svijet.
- Šetić, Nevio. 2011. O periodičkom tisku za hrvatsku mladež u Istri početkom XX. stoljeća. *Časopis za suvremenu povijest* 43 (1): 249–263.
- Tomičić, Mariela. 2019. *Viktor Car Emin i njegovo stvaralaštvo za djecu*. [Diplomski rad]. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. <<https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A3933>> (pristup 23. lipnja 2022.).
- Zima, Dubravka. 2013. Adolescentska književnost i adolescentica: javni i privatni lik adolescentice u drugoj polovici 19. stoljeća. U: *Veliki vidar: stoljeće Grigora Viteza*, ur. Marina Protrka Štimec, Diana Zalar i Dubravka Zima, 373–397. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Vjekoslava Jurdana

Juraj Dobrila University, Faculty of Education, Pula, Croatia

Alen Klančar

Veli Vrh Elementary School, Pula, Croatia

Mariela Tomičić

Vidikovac Elementary School, Pula, Croatia

Viktor Car Emin's Magazines *Mladi Istranin* and *Mladi Hrvat* in the *Naša sloga* Newspaper

The literary work of Viktor Car Emin (1870–1963) is extensive and diverse. As a member of the second generation of Istrian revivalists, he published most of his opus during the Croatian National Revival in Istria. At the same time, he was a contributor to the newspaper *Naša sloga*. The educational and cultural development of Croatian children and young people was one of the most important challenges for the survival of the Croatian being at that time. Car Emin's work for children and adolescents should therefore be considered in this context. In 1909 he started the literary monthly journal *Mladi Istranin*. *List za mladi svijet* in Opatija, a magazine for children and youth that changed its name to *Mladi Hrvat* in 1910. This literary magazine was complementary to the newspaper *Naša sloga* because both were founded on patriotism and national awareness as well as on the struggle against denationalisation. The goal of this study is to present the original material on how the newspaper *Naša sloga* supported and followed the launch and the work of Car Emin's magazines.

Keywords: Viktor Car Emin, *Mladi Istranin*, *Mladi Hrvat*, *Naša sloga*, Children's Literature, Croatian National Revival in Istria